

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 3 (2021)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/FQUO1167>

Бас редакторы – главный редактор

Бурдина Е. И.

д.п.н., профессор

Заместитель главного редактора

Абыкенова Д. Б., *PhD доктор*

Ответственный секретарь

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Пфейфер Н. Э.,

д.п.н., профессор

Жумагаева Е.,

д.п.н., профессор

Абибулаева А. Б.

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 14.25.09

<https://doi.org/10.48081/NYUJ4853>***Г. С. Ахметова, А. Е. Біжкенова**

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті,
Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қ.

ГОМОГЕНДІ ЖӘНЕ ГЕТЕРОГЕНДІ ТОПТАРДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ОҚУ МҮМКІНДІКТЕРІ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аталмыш мақалада ағылшын тілін гомогенді және гетерогенді топтарда оқыту ерекшеліктері және оқушылардың шет тілін меңгеру деңгейлері мен оқу үдерісіне әсері зерттелді. Зерттеудің өзектілігі гомогенді топтар мен гетерогенді топтардағы оқыту жайлы түрлі талқылауларға негізделіп, әртүрлі деңгейдегі оқушыларды топтастыру мәселесіне байланысты айқындалған. Зерттеу жұмысының мақсаты гомогенді және гетерогенді топтарда ағылшын тілін оқытудың мүмкіндіктері мен ерекшеліктерін анықтау болып табылады. Зерттеуге жалпы орта білім беретін мемлекеттік мектепте білім алатын елу төрт оныншы сынып оқушысы қатысты. Гомогенді және гетерогенді топтарды анықтап, олармен зерттеу жүргізу үшін тілдік тест жүргізілді. Осылайша, шамамен бір деңгейлі оқушылар шоғырланған бір гомогенді топ және деңгейлері әртүрлі оқушылар оқитын үш гетерогенді топ анықталды. Топтастыру барысында екі белгіні ескеру қажет: оқушылардың оқу үлгерімінің деңгейі және оқушылардың өзара тұлғааралық қарым-қатынасы. Зерттеуге қатысқан төрт оныншы сынып эксперименталды оқытуға ашық және ерікті түрде қатысты. Оқушылар жайлы ақпарат бөлім бойынша жиынтық бағалау нәтижелері мен тестілеу нәтижелері негізінде жинақталды. Зерттеудің нәтижесі дарынды оқушылардың гетерогенді топтарда оқу үлгерімі мен уәжінің төмендеуіне әкелгенін көрсетті. Топтарға бөлу оқушылардың оқу үлгерімі мен сабақ мақсатына тікелей байланысты.

Кілтті сөздер: гомогенді топ, гетерогенді топ, бақылау, педагогикалық эксперимент, ағылшын тілін оқыту, сандық әдіс, топтастыру.

Кіріспе

Оқушыларды біріктіре оқытудың маңызды аспектілерінің бірі ол оқушыларды топтарға бөліп оқыту болып келеді. Осы кезде оқушыларды қалай топтастыру керек деген сұрақ жиі туындайды. Топтардың құрылымы жағынан гетергенді немесе гомогенді топтардың қайсысы оқушыларға оқу жағдайына оң әсер ететіндігі жайлы әлі деп көп талқылаулар мен даулар туындап отыр. Тиімді оқыту үдерісін ұйымдастыру үшін топтастыруды алдын-ала дұрыс жоспарлау керек. Топтастыру барысында екі белгіні ескеру қажет: оқушылардың оқу үлгерімінің деңгейі және оқушылардың өзара тұлғааралық қарыс-қатынасы. Оқушыларды осылайша біртекті және әртекті топтарға топтастыруға болады. Оқушылар тапсырмаларды орындау үшін топтарға бөлініп орындаған жөн [1].

Оқушыларды шағын топтарға бөлу мұғалім үшін оқушылардың белгілі бір тапсырманы орындау барысында қаншалықты тиімді екендігін анықтауға мүмкіндік береді. Мұғалімнің оқушыларды топтарға бөлудегі негізгі мақсаты оқушылардың академиялық үлгерімін жақсарту екені анық [2]. Кейбір педагогтар оқушылар өзара ерекшеленуі керек деп ойлайды, сондықтан да оқытудың барлық деңгейлері гетерогенді топтарда қарастырылған. Алайда, кейбір мұғалімдер оқушыларды қабілеттері мен деңгейлеріне қарай топтастыру (гомогенді) топ болу керек деген тұжырым жасайды. Екі жақтың пікір тұжырымдарын саралағанда, гомогенді және гетерогенді топтардың өз артықшылықтары мен кемшіліктері бар екендігін көреміз. Бұл негізінен мұғалімнің алға қойған сабақ және оқу мақсатарына және оқушылардың атқаратын тапсырмалары мен қандай тілдік дағдыларды дамытуына байланысты.

Әлемдегі заманауи білім берудің маңызды ерекшелігі инклюзия болып табылады. Дарынды оқушылар академиялық жетістіктердің орташа деңгейін көрсететін балалар және ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар оқушылар бір сыныпта білім алып жүр. Дарынды және талантты оқушылармен жұмыс істеуде қажеттіліктерін академиялық және шығармашылық қабілеттерін дамытатын тұтас тәсілді қолдану өте маңызды. Бүгінгі таңда білім беру саласында оқушыларды деңгейлері мен қабілеттеріне қарай саралап деңгейлеп оқыту ең өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Сараланған оқыту деп арнайы әрі нақты әдіс-тәсілдерді қолдану үшін оқушыларды саны және тән белгілері бойынша әртүрлі топтарға бөлудің негізінде жүзеге асыратын білім беру процесін ұйымдастырудың формасын атаймыз [3].

Гомогенді сынып (топ) (гр. - біртекті) ретінде бірдей жас шамасындағы, оқу мен меңгеру деңгейі, қызығушылықтары мен оқу мотивтері жақын оқушылардан тұратын топты қарастырады. Гомогенді топтастыру деп

бір тапсырманы орындау барысында оқу үлгерімдері, әлеуметтік және эмоционалды жағдайлары ұқсас оқушылардың бір топқа топтастырып жұмыс жасау тәсілін атайды. Мәселен, ерекше қажеттіліктері бар бір топқа, ал қабілеттері жоғары, дарынды оқушылар бір топқа топтастырылады. Гомогенді топтастыру оқушыларға бір деңгейді ұстап тұруға көмектеседі.

Гетерогенді сынып (топ) (гр. – гетерогенді) деп керісінше даму деңгейі, академиялық үлгерімі, оқуға деген қатынасы әртүрлі оқушылардан тұратын топты атаймыз [2]. Гетерогенді топтастыруда бірдей тапсырманы орындау мақсатында әрқелкі сипаттамаға ие оқушылар бір топқа жиналады. Жалпы осындай топтар оқушылардың жас ерекшеліктері, үлгерім мен білім алу деңгейі, түрлі қызығушылықтар мен қабілеттерге ие оқушылардан тұрады. Оқушылардың жастары бірдей болса да, оқу үлгерімі, әлеуметтік және эмоционалды ерешеліктері де әртүрлі болуы мүмкін. Әрине егер топтасу үшін ерік оқушылардың өздеріне берелетін болса, оқушылар өз топтарына тек достары мен жақын араласатын оқушыларды ғана алатын еді (біртекті топтар) және басқа оқушылармен оқу негізінде, бір-бірінен үйрену арқылы өзара пайда көруші еді. Оқушыларды гетерогенді топтарға бөлу кезінде осындай ұсыныс беріледі: гетерогенді топ бір дарынды оқушыдан, екі орташа деңгейлі оқушыдан және бір төмен деңгейлі оқушыдан құралу керек. Осындай топтастыру оқушыларға бір-бірінен үйреніп, бір оқушыға салмақ түсірмей, барлық оқушылар арасында тапсырманы біркелкі бөлуге мүмкіндік беріп, оқу үдерісіне жалпы жақсы әсер етеді.

Шварц өз жұмысында осындай оқушылар тобын сипаттау үшін «mixed ability classes» аралас қабілеттерге ие оқушылар тобы терминін қолданған. Гетерогенді топ деп тек оқу мен пәнді меңгеру деңгейі әртүрлі оқушылар тобын емес, ал гомогенді сыныптағы оқушыларға қарағанда әртүрлі мүмкіндіктерге ие, түрлі қызығушылықтары, талаптары, өмірлік тәжірибелері бар сыныпты атаймыз. Аталмыш тақырыпқа қатысты әдебиеттерге шолу жасасақ ғалымдар топтастырудың түрлі әсері бар деген пікір айтып жүр. Зерттеулердің нәтижелеріне сүйенсек оқушылардың білім алу және оқу қабілеттеріне сай топтастыру мен оқытуды ұйымдастыру оқушылардың үлгеріміне әсер етеді [4].

Гетерогенді топтардағы оқушылар нәсіліне, жынысына, оқу қабілеті, алдыңғы үлгерімі немесе басқа да сипаттамалары қарай ерекшеленеді [2]. Гомогенді, яғни біртекті топтарда оқитын оқушылар ұқсас оқу қабілеттері, оқу үлгерімі немесе басқа да ұқсас танымдық, когнитивті сипаттамалары ие болып келеді.

Зерттеудің дизайнын құрастыруда авторлар негізгі сұраққа жауап іздеді: Гомогенді және гетерогенді топтарда ағылшын тілін оқытудың ерекшеліктері және оқу үдерісіне әсері қандай?

Зерттеу әдістері мен материалдар

Аталмыш зерттеуде эксперимент, бақылау және сандық зерттеу әдістері сынды аралас зерттеу әдістері қолданылды. Аталмыш зерттеу жұмысында ағылшын тілін гомогенді және гетерогенді топтарда оқыту және меңгеру деңгейлері мен оқу үдерісіндегі әсері зерттелді. Зерттеуге жалпы орта білім беретін мемлекеттік мектепте білім алатын 54 оныншы сынып оқушысы қатысты. Зерттеуге қатысқан төрт оныншы сынып эксперименталды оқытуға ашық түрде қатысты. Оқушылар жайлы мәліметтер мен ақпаратты жинау үшін БЖБ (бөлім бойынша жиынтық бағалау) және тестілеу нәтижелері қолданылды. Зерттелген төрт оныншы сыныптың арасында бір топ гомогенді, ал қалған үш топ гетерогенді болып анықталды. Олардың гетерогенді топқа жататындығын анықтау үшін оқушылардың жас ерекшеліктері және оқу үлгерімі мен тілдік дағдылары ескерілді. Ал гомогенді топта жалпы үлгерімі мен тілді меңгеру деңгейі ұқсас оқушылар шоғырланды. Оқушылардың тілдік деңгейін анықтау үшін алдын-ала тілдік тест алынды. Зерттеуге қатысушы оқушылардың орта жасы 16 жас екендігі анықталды. Аталмыш зерттеуде оқушылардың жыныстық ерекшеліктері ескерілмеді, сондықтан гетерогенді және гомогенді топтарда да бірдей ер балалар мен қыз балалар білім алды.

Гомогенді және гетерогенді топтарда бірдей мемлекеттік білім беру бағдарламасына, күнтізбелік жоспарға сәйкес бірдей тақырыптар оқытылды. «Space exploration and colonization», «The universe» және «Sci-fi films and film reviews» атты тақырыптар зерттелді. Әр тақырып сөйлеу, тыңдалым, оқылым және жазылым сияқты төрт тілдік дағдыларды дамытуға арналған жаттығулар мен грамматикалық, лексикалық тапсырмаларын және жоба жұмыстарын қамтыды.

Аталған тақырыптардың негізінде жобалау, коммуникативті оқыту және case study әдістері гомогенді және гетерогенді топтарда бірдей қолданылды. Проблемалық оқыту және жобалық жұмыстар негізінде оқушылар әртүрлі мәселелерді біріге шешіп, өнімдері мен ойларымен бөлісіп, бір-бірімен тығыз қарым-қатынаста жұмыла жұмыс жасады. Тапсырмаларды орындау барысындағы талдаулар мен бақылаулар зерттеудің нәтижесін қорытындылауға ықпал етті.

Зерттеу нәтижелері мен талқылаулар

Зерттеу барысында гомогенді және гетерогенді топтарда ағылшын тілін оқыту үдерісі зерттеліп, ерекшеліктері, артықшылықтары мен кемшіліктері анықталып, соңғы тестілеу мен бөлім бойынша жиынтық бағалаудың

нәтижелері сараланып, талданды. Жалпы зерттеу төрт апта уақытқа созылды. Оқушылардың алғашқы тестілеудің нәтижелері негізінде ағылшын тілін меңгеру деңгейі А2 ден В1 деңгейлері арасында екендігі анықталды. Зерттеу нәтижесінде гомогенді және гетерогенді топтарда ағылшын тілін оқыту үдерісіне қатысты келесідей артықшылықтар мен кемшіліктер анықталды.

Гетерогенді топтың артықшылықтары:

- Гетерогенді, яғни аралас қабілеттері бар оқушылардан тұратын топтағы оқушылар көп жағдайда мұғалімнен үйрене алмаған ақпаратты дарынды оқушылардан үйреніп, олардың орындаған тапсырмаларына сай ұқсас етіп, бейімдеп орындауға мүмкіндік алады.

- Оқушылар мұғалім мен толық сыныптың алдында сөйлеуден гөрі шағын гетерогенді топта ашылып, сыныптастарымен әрекеттесе отырып үйрене бастайды.

- Жоғары сынып оқушыларын гетерогенді топтарға топтастыру арқылы қабілеттері төмен оқушылар жоғары қабілетке ие оқушылармен, яғни сыныптастарымен әрекеттесу арқылы көмек алуға мүмкіндік алады. Басқа оқушылармен орнатылған қарым-қатынас негізінде оқушылар білім алу үдерісінде өткізіп немесе үйренбей, меңгермей қалған тақырыптармен ақпаратты түсініп, оқу үлгерімін жақсартуға септігін тигізеді.

- Гетерогенді топтарда оқитын дарынды оқушылардың өз-өзіне деген талаптарын жоғарлатып, өз тобында көшбасшылық, басқарушылық қасиеттерін дамытуға көмектеседі.

- Кейбір оқушылар өз қабілеттері мен күштеріне сенімдік сезімдері туа пайда болып, оларды жақсы түсіне біледі. Бұндай оқушылар топтағы басқа қабілеттерін жақсы түсіне қоймаған оқушыларға бағыт беріп көмектеседі. Әсіресе бұндай оқушылар өздерінің құрбы достарына түсінбеген, меңгермеген ақпаратты қалай дұрыс жеткізе білуді меңгерген. Дәл осындай топтарда оқушылар өздерінің (soft skills) қабілеттері мен қатар тұлғаралақ, көшбасшылық дағдыларын дамыта алады.

Бұндай гетерогенді топтастыру әдісі оқушылардың түрлі ерекшеліктерін ескере отырып, бір-бірімен тығыз қарым-қатынас орнатып, түрлі тұлғалармен әрекеттесіп, олардың қызығушылықтарымен қабілеттерін қабылдап, оларға оқуда көмектеседі. Гетерогенді топтардың үлгерімі жағына төмен, оқу жағынан қиналатын оқушыларға көмегі мол. Алайда, дарынды балалардың үлгерімін төмендетпей, керісінше ілгерлетіп, жоғарлату үшін дарынды балаларды гомогенді топтарда оқытқан пайдалы деген пікір бар. Әдеттегідей гетерогенді топтарда оқушылар сабақты жақсы оқитын, үлгерімі жоғары, дарынды, әрі көшбасшы оқушыға бағынады. Осындай оқушы топты басқару үшін мойнына көптеген міндеттерді артады. Алайда, гомогенді топтарда

көшбасшылықтың басқа да құрылымдары қалыптасуы мүмкін, сондықтан ешқашан көшбасшы рөлін атқармаған оқушы топтағы маңызды рөлдерді орындауына тура келеді.

Гетерогенді топтың кемшіліктері. Кейбір дарынды оқушылар гетерогенді топтарда оқып, ондағы артықшылықтарды өз пайдасына жаратып жатқанда, кейбір оқушылар гетерогенді топтастыруға қарсы пікірлерін білдіреді. Дарынды оқушылар өздерінің кейбір қызығушылық танытпайтын сыныптастары, яғни топ мүшелерінің қабілеттері мен деңгелерін біле тұра, тапсырманың көп бөлігін өздері атқаруға мәжбүр болатындығын біледі. Көбінесе деңгейлері орташадан жоғары оқушылар жаттығуларды орындау барысында қиналмайтындығы белгілі, алайда олар топтың басқа мүшелерінің жаттығуды сол деңгейде тез, әрі дұрыс етіп орындай алмайтындығын көріп топ мүшелерінен көңілдері қалуы мүмкін. Осындай кезде әрдайым талаптандыруды қажет ететін оқушы, басқа топ мүшелерінің тапсырманы бөсең орындауының салдарынан пәнді тереңрек білу мүмкіндігінен айырылу нәтижесінде пәнге деген қызығушылығы төмендейді деген қауып бар. Гетерогенді топтардағы орташа деңгейлі оқушылар барлық тапсырманы өз мойнына артып, жаттығуларды тамаша деңгейде орындайтын дарынды оқушыларға бар көшбасшылықты беріп, өздерінің көштің артында қалуы мүмкіндігі бар екендігін мойындайды. Бұл әсіресе жоғары қабілетті оқушылар тапсырманы мүмкіндігінше тез орындауды мақсат ететін оқушылардың тапсырманы баяу орындайтын топ мүшелерінің деңгейлері мен мүмкіндіктеріне менсінбеушілікпен қарауына себепші болады.

Гомогенді топтардың артықшылықтары:

- Гомогенді топтастыруда кез келген топ мүшелерінің тапсырманы өз жылдамдығымен орындай алу мүмкіндігінің көп болуы. Оқу деңгейлері мен қабілеттері ұқсас немесе бірдей топ мүшелері арасында дарынды оқушылар барлық жұмысты өздері ғана орындауы екіталай, өйткені дарынды оқушылардың арасында өздері де артта қалмауды мақсат етеді.

- Оқушылардың бір топ деңгейінде басқа оқушыларды қуып жетуді мақсат етпей, өз жылдамдығының аясында жаттығулар мен тапсырмаларды орындауға мүмкіндік алады. Оқушылар бір тапсырманы біріге шешуде табандылық көрсетеді.

- Әдеттегі гетерогенді топтың моделінде көп жағдайда барлық тапсырмаларды орындайтын дарынды оқушылар ғана өз қабілеттерін айқын көрсете алады, ал гомогенді топтарда көптеген қабілеттері ұқсас оқушылар дарындылығын бірдей деңгейде көрсетуге мүмкіндікке ие болады. Қабілеттері бірдей немесе ұқсас оқушылардың арасында дарынды оқушылар

бәсекеге қабілетті болып, топ мүшесі ретінде өзінің үлесін қосуға уәжі өсе бастайды.

• Гомогенді топтар үшін мұғалім қабілетті оқушылардың деңгейіне қарай тапсырмаларды күрделендіре алады.

Гомогенді топтардың кемшіліктері. Егер гомогенді топта тек орташа деңгейлі оқушылар ғана жиналса, ондай топтарды алға жетелейтін, дамытатын көшбасшы оқушы керек болатыны анық. Немесе керісінше егер гомогенді топта тек алғыр, жоғары қабілетті оқушылар ғана жиналса әр біреуі ең күрделі тапсырмаларды орындауға лайық екендігін танытып, билік пен көшбасшылық үшін таласуы мүмкін. Соның нәтижесінде кейбір жаттығулар мен тапсырмалар жақсы орындалып, ал кейбіреуі немқұрайлықпен еленбей, дұрыс орындалмай қалуы мүмкін.

Төмендігі бөлім бойынша жиынтық бағалау нәтижелерін сараласақ, білім деңгейі бірдей оқушылар үшін гомогенді топта оқу оң әсер етеді, өйткені топтағы білім беру көрсеткіші гетерогенді топтарға қарағанда жоғары екендігін аңғарамыз. Ал гетерогенді топтардың БЖБ орташа көрсеткіші төмен екендігін аңғарамыз. Талдау барысында гетерогенді топта оқитын жоғары қабілетті оқушылардың уәжі төмен екендігін байқадық, яғни олар ең жоғары ұпайларды жинауға тырыспайды, сыныптың орташа деңгейіне сай баға алуға тырысқан.

Кесте 1 – Оныншы сынып оқушылардың гомогенді және гетерогенді топтарға бөлінуі

Оқушылардың топтастырылуы	Оқушылар жалпы саны 54
Гетерогенді топ 1	14
Гетерогенді топ 2	14
Гетерогенді топ 3	13
Гомогенді топ 1	13

Кесте 2 – Оқушылардың оқу үлгерімінің салыстырмалы көрсеткіші

Топтың түрі	БЖБ негізінде жасалған оқу үлгеріміне талдау, % көрсеткіш
Гетерогенді топ 1	82,1
Гетерогенді топ 2	75,6
Гетерогенді топ 3	72,3
Гомогенді топ 1	91,2

Зерттеушілер оқушыларды гетерогенді және гомогенді топтарға бөлудің оқуға, оқу қабілетіне әсері туралы әртүрлі пікірлер айтады. Кейбір зерттеушілер оқушылардың гомогенді топқа қарағанда гетерогенді

топта оқыған білім алушыларға көп пайда әкеледі деген ой білдірген. Мысалы, Славин (1993) оқушылардың қабілеттеріне негізделіп гетерогенді топтарға бөліп оқыту оқушылардың білім алуына оң ықпал етеді деген [5]. Славин зерттеу жұмыстарында гомогенді және гетерогенді топтарда оқитын оқушылардың нәсіл мен мәдениеті, оқу қабілеті мен оқу стилін ескере отырып, екі түрлі топта білім алатын оқушылардың үлгерімі мен қанағаттанушылығына әсерін зерттеді [5]. Мәселен, Мельсер (1999) гомогенді және гетерогенді топтардағы дарынды оқушылардың өзін-өзі бағалауын өлшеп, екі топтың көрсеткіштерін салыстырды [6]. Екі топтағы оқушылардың өзін-өзі бағалау бағалау көрсеткіштері салыстыру кезінде айтарлықтай ерекшеленді. Зерттеу нәтижесі гетерогенді топта оқитын дарынды оқушылардың өзін-өзі бағалауы артты, ал гомогенді топтарда оқитын дарынды студенттер бірлесіп жұмыс істегенде өзін-өзі бағалауының төмендеуі байқалды. Татти мен Клейн (2008) сынды ғалымдардың пікірінше төмен қабілеттері ие оқушылар гетерогенді топта оқығанда басқа топ мүшелерінен қолдау және көмек алу арқылы көп пайда көреді деп пікір қалдырған. Пікірталас кезінде студенттер сұрақтарды жақсы түсініп, тапсырмаларды дұрыс орындандай алды [7]. Алайда, басқа зерттеушілер оқушыларды гомогенді топтарға топтастыруды қолдайды. Мысалы, Ваг (2003) гомогенді топтарда оқитын оқушылар гетерогенді топтарда оқитын оқушыларға қарағанда жақсы жұмыс істейтінін дәлелдеді [2]. Гомогенді топтастыру жоғары және орташа қабілеті бар оқушыларға оң әсер етуі мүмкін, алайда қабілеттері төмен оқушыларға пайдасы аз деген көзқарас білдірген. Көптеген ғалымдар тіл үйренуде жекелей емес, топтық оқыту арқылы жүзеге асырылатын коммуникативті құзыреттілік негізгі компонент болып табылады деген тұжырым айтып отыр. Розет пен Джонсон (2008) [8] өз зерттеулерінде оқушыларды топтастырып, біріге оқыту жекелей оқытуға қарағанда жоғары нәтиже береді деп айтылған. Осыған ұқсас Джиллис пен Бойлдың (2010) зерттеулерінде топтық оқытудың жекелей оқытуға қарағанда анағұрылым биік жетістіктерге жетуге ықпал етеді деген тұжырым айтылған [9]. Выготскийдің пайымдауынша, гетерогенді топтарда қабілетті оқушылар үлгерімі төмен оқушыларға көмек көрсету арқылы, дамуына әсер етеді [10].

Қорытынды

Сайып келгенде, зерттеу жұмыста гомогенді және гетерогенді топтастырудың ағылшын тілін меңгеру мен оқу деңгейіне әсер етуін анықтау үшін жүргізілген салыстырмалы талдаудың негізінде гомогенді және гетерогенді топтардың артықшылықтары мен кемшіліктері анықталды. Гомогенді топтастыруда кез келген оқушы тапсырманы өз жылдамдығымен орындап, өз жылдамдығының аясында жаттығуларын орындады. Мұғалім

гомогенді топта жалпы тапсырмалар деңгейін күрделендіріп, оқушылардың осы тапсырмаларды орындауда бірдей деңгейде қабілетін көрсете алғанын аңғарды. Сол талдаудың нәтижесінде дарынды оқушылардың гетерогенді топтарда оқу үлгерімі мен уәжінің төмендеуіне әкелгенін көрсетті. Топтарға бөлу оқушылардың оқу үлгерімі мен мұғалімнің сабақ мақсатымен тікелей байланысты. Егер мұғалім сабақта үлгерімі төмен оқушылардың алға қарай басып, топтық ұжымда оқуға деген уәжін көтеріп, жалпы жекелей және топтық жұмыс жасаудың дағдыларын жақсарту үшін оқушыларды гетерогенді топтарға бөлген жөн. Егер мұғалім тапсырмаларды күрделендіріп, оларды қолжетімді етіп түрлендіруді мақсат етсе, гомогенді топтарға бөліп оқытуға болады. Негізінен мұғалім оқушылардың қандай сценарийде өздерін қалай көрсететінін бақылап, аңғару үшін осылайша гетерогенді және гомогенді топтарға бөліп бақылаған жөн. Гетерогенді топтарда барлық оқушыларының танымдық әрекеттерін қанағаттандырып, дамыту үшін оқушының деңгейіне қарай құрастырылып сараланған тапсырмалардың рөлі маңызды.

Пайдаланған деректер тізімі

1 **Zamani, Mona.** (2016). Cooperative learning: Homogeneous and heterogeneous grouping of Iranian EFL learners in a writing context. *Cogent Education*. 3. 1149959. 10.1080/2331186X.2016.1149959.

2 **Baer, J.** (2003). Grouping and achievement in cooperative learning. *College teaching*, 51 (4),

3 **Tomlinson, C.** (1995). Differentiating instruction for advanced learners in the mixed-ability middle school classroom. Reston, VA.: ERIC Clearinghouse on Handicapped and Gifted Children. (ERIC ED389141).

4 **Cindy Rochelle Schwartz.** (2016). Ability and Performance Comparisons of Gifted Students in Homogeneous and Heterogeneous Settings, Walden University Scholar Works, pp 1-106;

5 **Slavin R. E.** (1988). «Synthesis of Research on Grouping in Elementary and Secondary Schools.» *Educ. Leadersh.*, 46(1): 67 - 77.

6 **Melser N. A.** (1999). Gifted students and cooperative learning: A study of grouping strategies. *Roeper Rev.*, 21(4): 315.

7 **Wang, Z.** (2013). Effects of heterogeneous and homogeneous grouping on student learning.

8 **Roseth, C. J., Johnson, D. W., & Johnson, R. T.** (2008). Promoting early adolescents' achievement and peer relationships: The effects of cooperative, competitive, and individualistic goal structures. *Psychological Bulletin*, 134, 223. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.134.2.223> Roskams, T. (1999).

9 Gillies, R. M., & Boyle, M. (2010). Teachers' reflections on cooperative learning: Issues of implementation. *Teaching and Teacher Education*, 26, 933–940. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2009.10.034>

10 Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher mental processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press

Материал 09.09.21 баспаға түсті.

*Г. С. Ахметова, А. Е. Бижкенова

Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилева,

Республика Казахстан, г. Нур-Султан.

Материал поступил в редакцию 09.09.21.

ВОЗМОЖНОСТИ И ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В ГОМОГЕННЫХ И ГЕТЕРОГЕННЫХ ГРУППАХ

В статье исследованы особенности обучения английского языка в гомогенных и гетерогенных группах, уровни усвоения и влияние на учебный процесс. Актуальность исследования определена в связи с проблемой группирования учащихся различного уровня, основанной на различных дискуссиях об обучении в гомогенных и гетерогенных группах. Целью статьи является выявление возможностей и особенностей обучения английскому языку в гомогенных и гетерогенных группах. В исследовании приняли участие пятьдесят четыре учащихся десятых классов, обучающиеся в государственной школе общего среднего образования. Для выявления гомогенных и гетерогенных групп был проведен языковой тест. Таким образом, были определены одна гомогенная группа, в которой обучались ученики одного уровня, и три гетерогенные группы, в которых обучаются ученики с разными уровнями. При делении на группы необходимо учитывать два признака: уровень успеваемости и межличностное взаимодействие учащихся. Четыре десятых класса, участвовавшие в исследовании, дали согласие на участие в экспериментальном обучении. Для сбора данных были использованы результаты суммативного оценивания по разделу и результаты тестирования. В результате исследования было доказано, что наблюдается снижение успеваемости и мотивации одаренных

учащихся в гетерогенных группах. Деление на группы напрямую связано с успеваемостью учащихся и целью урока.

Ключевые слова: гомогенная группа, гетерогенная группа, наблюдение, педагогический эксперимент, обучение английскому языку, количественный метод, деление на группы.

**G. S. Akhmetova, A. E. Bizhkenova*

L. N. Gumilyov Eurasian National University,
Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan.

Manuscript received on 09.09.21.

OPPORTUNITIES AND PECULARITIES OF TEACHING ENGLISH IN HOMOGENEOUS AND HETEROGENEOUS GROUPS

The article examines the peculiarities of teaching English in homogeneous and heterogeneous groups, the levels of acquisition, and the impact on learning. The relevance of the study is determined in connection with the problem of grouping students of different levels, based on various discussions about learning and their influence in homogeneous groups and heterogeneous groups. The purpose of the research is to identify the peculiarities of teaching English in homogeneous and heterogeneous groups. The study involved fifty-four tenth-grade students enrolled in a public school of general secondary education. A language test was conducted to identify the homogeneous and the heterogeneous groups. Thus, this study involved one homogeneous class, including students of the same level, and three heterogeneous groups, including students of different levels. Two characteristics should be taken into account when grouping students: student's academic performance and students' interpersonal relationships. All fifty-four students in four tenth grades agreed to voluntarily participate in the experimental training. To analyze the results of the study and data students' summative assessment test results were used. The result of the study has shown a decrease in the academic performance and motivation of gifted students in heterogeneous groups. The division into groups is directly related to students' academic performance and the lesson objectives.

Keywords: homogeneous group, heterogeneous group, observation, pedagogical experiment, English language teaching, quantitative method, grouping.

Теруге 09.09.2021 ж. жіберілді. Басуға 30.09.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

4,31 Мб RAM

Шартты баспа табағы 28,0.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3810

Сдано в набор 09.09.2021 г. Подписано в печать 30.09.2021 г.

Электронное издание

4,31 Мб RAM

Усл.п.л. 28,0. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3810

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

pedagogic-vestnik.tou.edu.kz